

Werk

Titel: Gemmarum Et Lapidum Historia

Autor: Boot, Anselmus Boetius

Verlag: Maire

Ort: Lugduni Batavorum

Jahr: 1636

Kollektion: Antiquitates_und_Archaeologia; Antiquitates_und_Archaeologia_ARCHAEO18

Digitalisiert: Niedersächsische Staats- und Universitätsbibliothek Göttingen

Werk Id: PPN643798072

PURL: <http://resolver.sub.uni-goettingen.de/purl?PPN643798072>

OPAC: <http://opac.sub.uni-goettingen.de/DB=1/PPN?PPN=643798072>

LOG Id: LOG_0012

LOG Titel: Cap. XXV. [-] Cap. XXVI.

LOG Typ: chapter

Terms and Conditions

The Goettingen State and University Library provides access to digitized documents strictly for noncommercial educational, research and private purposes and makes no warranty with regard to their use for other purposes. Some of our collections are protected by copyright. Publication and/or broadcast in any form (including electronic) requires prior written permission from the Goettingen State- and University Library.

Each copy of any part of this document must contain there Terms and Conditions. With the usage of the library's online system to access or download a digitized document you accept the Terms and Conditions.

Reproductions of material on the web site may not be made for or donated to other repositories, nor may be further reproduced without written permission from the Goettingen State- and University Library.

For reproduction requests and permissions, please contact us. If citing materials, please give proper attribution of the source.

Contact

Niedersächsische Staats- und Universitätsbibliothek Göttingen
Georg-August-Universität Göttingen
Platz der Göttinger Sieben 1
37073 Göttingen
Germany
Email: gdz@sub.uni-goettingen.de

An Gemmæ vires, & facultates habeant.

Multi inepte existimant gemmas nullas prorsus habere vires; alii illis tantum elementales facultates concedunt, ut calefaciendi, refrigerandi, humectandi, siccandi, astringendi, indurandi, extenuandi, incrassandi, obstruendi, aperiendi, exedendi, & similes, quæ ex iis sequuntur, atque à materiæ constitutione, & temperamento proveniunt. Alii rursus peculiare quædam facultates à forma, ac essentia manantes singulis tribuunt gemmis, persuasi Magnetis exemplo, qui ferro uniri, ac ad terræ plagas suas accommodare cupit. Alii supranaturales vires, & facultates gemmas habere volunt à cœlo, quæ neque materiæ, neque formæ ascribi possunt. Nullas prorsus habere gemmas, & lapides vires insanum est affirmare, & contra omnem experientiam, ac propterea longiorem confutationem non meretur. Habere autem ab elementis, materia, & essentia, seu forma vires, non solum Magnes, & succinum; Sed Hæmatites, Iaspis, alique lapides experientia certissima convincunt. De supranaturalibus virtutibus maior est difficultas. Complures enim sunt qui habere negent, supranaturales voco non solum eas, quæ ab ordinariis naturæ instrumentis fieri non possunt, ut invisibilem aliquem facere, (quæ facultas Ophthalmio) aut solem obscurare (quæ Heliotropio tribuitur) sed eas omnes, quas natura ignorat, aut quæ à rebus inanimatis fieri non possunt, absque rerum animatarum consensu, aut ope. Tales sunt, eloquentem, pauperem, acceptum omnibus, divitem, fortunatum, tutum, & securum aliquem facere. Alii è contra huiusmo-

Gemma vires habent ab elementis materia, & essentia.

An gemmæ habeant vires supranaturales.

huiusmodi vires à gemmis effici, approbante id experientia, existimant. Ac præcipue exemplo Adamantis, quem pontifex sancta sanctorum ingrediens, gestabat in pectore, ac colorem aëreum, si Iudæi contra Deum peccarant in nigrum convertebat. Item Smaragdi, qui adulteria prodit, & Turcoidis quæ casus pericula excipit. Sed ut meam sententiam adferam per gemmas sæpe admiranda facta fuisse non nego: à gemmis tamen, tanquam mixtis naturalibus, non nisi naturalia effici posse assero. Si supernaturale quid per gemmas, aut lapides fiat, aut naturale, quod tamen à gemma, vel lapide fieri posset, doctis non videtur, quia connexio causæ cum effectu nulla probabilis inveniri potest; id non gemmis, vel lapidibus; sed alteri causæ, occultæ, vel supranaturali videlicet ascribendum est, quæ idem per quodvis subiectum agere, potest, si vult. Causa supernaturalis, & agens est Deus, angelus bonus, & malus. Bonus Dei voluntate, malus Dei permissu. Nam astra à quibus supranaturales in gemmas facultates secundum multorum opinionem mittuntur, nihil contra naturam efficere, nec animantium voluntatem, & libertatem inclinare, aut cogere ad aliquid agendum, nec gemmis dare quas ipsa non habent facultates, possunt. Divitiarum, & castitatis donum quod non habent, & natura ipsa ignorat, quo pacto gemmis dare, ut id hominibus impertiantur, non video. Cum divitiæ nihil aliud quam ius quoddam sint possidendi, & ens nullum, easque hominis consensus faciat, & non natura, quæ sua omnibus hominibus æque communicat. Castitatem in coniugio, aut adulterio cognoscere stellas, eamque facultatem Smaragdo tribuere, ut adulteria sentiat, & prodatur, tam est absurdum quam bovem à curru trahi. Adulter-

*Gemma
naturaliter
operantur.*

*Causa su-
pernaturalis
quæ.*

*Divitiæ.
Castitas.*

*Divitia-
rum causa.*

*Amicitia
causa.*

*Futura si-
re.*

*Experientia
qua vera
sit.*

ria enim quæ propter legem talia sunt quemadmo-
dum castitatem, omnesque virtutes, & vitia, quæ
ab animatis tantum noscuntur natura ipsa prorsus
ignorat. Effectus itaque omnes qui à gemmis
fiunt, ab iis tanquam causa fieri debent. Nam qui
ab alia causa fiunt licet interpositis, vel adhibitis
gemmis, ab iis inepte effici dicuntur. Divitiarum
causam videmus industriam, artificium, ingenium,
fortunam, & casum fortuitum. Adulterii vero im-
pietatem, ebrietatem, corruptos mores; securitatis
prudentiam. Amicitia, modestiam, liberalitatem,
& comitatem. Inimicitia, iram, superbiam &c.
Cur itaque dum manifestas istorum causas habe-
mus, eas in stellis, & cælo quærimus, & gemmas
quæ causæ non sunt, causas facimus. Deinde effe-
ctus qui contra naturam sunt, nunquam à gemmis
tanquam causis producti censerī debent. Aliquem
invisibilem reddere contra naturam est; quia omne
corpus opacum quale hominis est, visum terminat,
& proinde in conspicuum esse non potest. Futura
contingentia præscire contra naturam est. Non po-
test propterea gemma causa esse, ut effectus quo-
rum causa incerta, & nulla adhuc est, ante causam
genitam præsciatur. Absurdum itaque est, si quis
invisibilis adhibita gemma sit, ut de Gygis annulo
legitur, vel si quem futura divinasse exitus rei appro-
bet, id gemmæ ascribere. Sed multi ut has suprana-
turales vires gemmis inesse, & à cælo, stellisve ac-
cepisse probent; experientiam allegant, quam re-
felli non posse putant. Verum opere præcium hic
est declarare quid necessarium sit, ut quis experien-
tiæ niti possit. Dum aliquid experientia, (quæ ni-
hil aliud est, quam eiusdem rei sæpius, & eodem
modo factæ, observatio) probatum volumus: Im-
primis tria observare debemus, quæ necessario con-
currere

currere debent, ut nos certos reddant, effectum ab illa causa, quam putavimus, productum esse. Primum est si effectus ab illa causa, quam veram existimamus, sæpe facta fuit, & proprie non per accidens. Secundum si nulla alia causa fuerit præsens, à qua effectus fieri potuisset. Tertium si naturæ non repugnet, neque absurdum sit talem effectum, à tali causa proficisci. Primum requiritur, quia si effectus quispiam semel, bis, terve solummodo fiat, vel ignoratur, vel non probe dignoscitur causa ipsius. Deinde proprie, & non per accidens effectus fieri debet, alias quod alteri deberur causæ, gemmæ, vel lapidi tribueretur. Secundum etiam necessarium est, quia non semper quod præcedit, aut præsens est, eius quod sequitur causa est, ut nec novilunium, causa est eorum omnium, quæ post novilunium contingunt. Nec Sol cum lucet causa est actionum humanarum, quæ in ipsius lumine peraguntur. Si itaque aliquid mihi contingat dum gemmam, aut lapidem apud me habeo, & aliud quiddam præsens sit in quod causa effectus verisimilius reiici possit, gemmæ non statim effectus ascribendus est. Tertium etiam desideratur, videlicet ut non repugnet naturæ effectum talem, aut talem à gemma, vel lapide fieri posse. Repugnat naturæ ut dixi, aliquem invisibilem facere, & futura præscire: proinde id à gemmis fieri non posse credendum est. Falluntur itaque facile, & sæpe ingenia crassiora, dum id, quod per accidens fit, proprie fieri putant: dum id quod post aliud, aut præsentem alio fit, ab eo quod præcessit, vel præsens est, fieri autumant: Et dum id, quod ab aliquo fieri nullo modo potest, fieri posse opinantur. Hi errores in gemmis multum committuntur. Nam gemmarii ut eas caro pretio vendant, miras virtutes, facultates, & effectus illis tribuunt,

buunt, easque mirum in modum prædicant, quas dum observant emptores, & sequi, prout promissum fuerat, animadvertunt: etiamsi casu, vel ab alia causa fiant: nihilominus tamen à gemmis, & lapidibus fieri arbitrantur. Magnetem unionem ferri appetere, Sardam, vel Corneolum, vel Iaspidem rubrum, sanguinem etiam è vulneribus fluentem sistere experientia probatur, eæque illis facultates non à materia, & elementorum crassi, sed ab essentia, & forma proveniunt; quæ non solum propterea occultæ merito dici possunt, sed quia causa etiam efficiens harum facultatum, non minus, quam essentia, homini prorsus ignota est. Probantur autem prædictæ facultates experientia gemmis, & lapidibus illis inesse, quia singula illa tria, quæ requiruntur ad certam experientiam, adsunt. Nam Magnes proprie, & non per accidens, aut propter aliud, quam propter se ferro uniri cupit, ac semper cum non procul à ferro est, unionem appetit. Deinde dum appetitus iste Magnetis observatur, nulla res alia præsens unquam depræhensa est talem appetitum habere. Ac tertio absurdum non est, & contra naturam Magnetem unionem ferri appetere: quia natura gaudet similibus, & similia appetit. Similes est Magnes ferro, quia in ferri minera reperitur, vel ferri minera est. Imo ferrum eandem, sed obscuriorem habet in se, quam Magnes facultatem. De Corneoli, Iaspidis rubri, & Hæmatitis facultate, quæ sanguinem sistit idem asseri potest. Semper enim sistunt, nisi vehementior, & nota causa prohibeat. Deinde nihil aliud præcessisse, aut præsens esse animadvertitur, à quo ille effectus fieri potuerit, & tertio contra naturam non est sisti sanguinem, quem natura ultro sæpe retinere satagit. Quod autem experientia approbet interdum

per

per gemmas, aut adhibitis gemmis supranaturalia fieri, ut adulteria prodi ruptura Smaragdi, aut casum, & pericula innoxia fieri ruptura Turcoidis; non inde inferendum est, illa à gemmis, tanquam causis, fieri. Quia ut dixi à gemmis, tanquam causis, non nisi naturales effectus produci possunt, qui vel à temperie, materia, forma, aut essentia illarum proveniunt. Reliqui effectus qui contra naturam sunt, illisque adhibitis fiunt, supernaturalem habent causam, Deum, angelum bonum, vel malum. Adamas quem summus pontifex apud Iudæos in pectore gestabat, dum sancta sanctorum ingrederetur, colorem aëreum habebat: Qui cum Iudæi contra Deum peccarant, colorem aëreum in nigrum mutabat; non propria facultate, sed Dei voluntate, quæ sola causa efficiens, & mutans colorem fuit. Quod autem Deus per se facere potest, hoc etiam per ministros, angelosque bonos, qui singulari Dei beneficio, & ad hominum conservationem sese gemmis insinuare possunt, ac homines à periculis conservare, vel gratia aliqua afficere peculiari. Verum ut nihil certi de angelorum in gemmis præsentia affirmare licet, ita etiam huiusmodi gemmis fidere, & nimium tribuere, placet imprimis malo genio, qui se in lucis angelum transformat, & in gemmulæ corpus insinuat, ac per illam mire operatur, ut quis non Deo, sed gemmæ fidat, ac ab eo habeat, quod à Deo impetrare deberet. Ita fortassis nobis imponit per Turcoidem, ut paulatim doceat, non à Deo securitatem, sed à gemma petendam esse.

*Adhibitis
gemmis
fiunt supra-
naturalia.*

C A P.

CAP. XXVI.

Quinam effectus à Gemmis fieri possint, & qui non.

Superiori capite an gemmæ vires habeant, nec ne, explicatum est, & nonnulli effectus, qui à gemmis fieri possint, vel non, obiter ostensum est. Verum quia brevitatis obscuritatem parere solet, ac propter multorum errores gemmis nimis magnæ vires, quam par sit, tribuuntur, necessarium videtur, paulo fufius demonstrare, quinam effectus à gemmis, & qui non, fieri possint. Id ut commode, & distincte fiat opere præcium est, omnia effectuum genera, quæ in hoc universo fiunt, perpendere. Sunt autem quatuor.

*Quatuor
effectuum
genera in
mundo.*

Primo genere continentur illi effectus, qui perfectione vires causarum naturalium superant. Talis est igni vim calefaciendi auferre, hominem invisibilem facere &c. Nulla enim causa naturalis efficere potest, ut ignis ardeat absque calore; ut nec aliqua, quæ corpus opacum, & non perspicuum, aut transparens, nullo præsentis impedimento inconspicuum reddat.

Secundo genere continentur effectus, qui etsi quidem vires naturalium causarum non excedant, tamen modum, quo causæ naturales ex præscripto à natura ordine utuntur, superant. Talis fuit effectus dum ex Beata virgine natus fuit Salvator. Naturaliter enim ex muliere procreatur homo, sed non sine viri adiumento, Modus itaque generandi hic fuit non naturalis. Hæc duo effectuum genera à solo Deo, vel diabolo, Deo permittente, fieri possunt.

Tertio genere continentur illi effectus, qui vim naturalium causarum effectricem non excedunt.

Sed

Sed modum tantum, quo ordinarie ad efficiendum applicantur non servant. Talis effectus est dum ex argento chymica arte fit aurum, aut dum arbor pomifera, propter ramusculi piri insitionem, pira fert. Hi à voluntario agente fiunt.

Quarto genere continentur illi effectus, qui à causis naturalibus fieri possunt, ac eo modo, ut ipsis quatenus ordinarie ad agendum applicantur effectus, respondeant. Tales sunt dum pluviae à vaporibus generantur, dum glacies à Sole in aquam solvitur, dum homo à masculo, & foemina generatur, & infiniti alii qui ordinarie quotidie efficiuntur. Hæc quatuor genera effectuum, à gemmis effici posse nonnulli credunt auctores. Nam Albertus Magnus invisibilitatem Heliotropio, & Ophthalmio attribuit, qui tamen effectus à causa nulla naturali effici potest. Idem author Heliotropium Solem obscurare tradit. Qui effectus etiam si naturaliter nubis interiectu fieri possit, tamen ab Heliotropio in aquam iniecto, id fieri non potest. Iterum alii putant Iaspidem Sole scorpionem ingrediente, figura scorpionis sculptum, calculum curare. Item alias gemmas certis constellationibus sculptas, varias facultates suscipere, talesque, quæ mixtis inesse possunt: sed quas gemmæ tamen non haberent, nisi sculptæ, observato certo tempore, essent.

Quarti generis effectus à gemmis effici posse, nemo unquam dubitavit. Hi enim à forma, materia, vel essentia gemmarum promanant, tales sunt exiccare, calefacere, & quicumque à materia elementalī, eiusque temperie, forma, & essentia proficiuntur.

Omnia ista effectuum genera quia à suis causis fiunt, necessarium est, ut dum à gemmis effici putantur,

*Causæ
quatuor.
Causa effi-
ciens du-
plex.*

tur, illæ causæ statuuntur. Causæ autem sunt qua-
druplices, efficiens, formalis, materialis, & finalis.
Efficiens causa proprie est, ad cuius esse sequitur ef-
fe alterius, totaliter ab ipsa distinctum; plerumque
ita ut causa sit in alio subiecto, quam in quo est effe-
ctus. Causa formalis, & materialis extra subiectum,
in quo sit effectus, nunquam sunt. Causa finalis
proprie causa non est, sed tantum analogia, quia
tantum est intentionalis, non realis. Quia itaque
gemma distinctæ ab effectibus suis sunt, & nun-
quam in gemma, ab ipsa procreatus effectus appa-
ret, necessario gemma effectus à se geniti, efficiens
causa esse debet. Causa porro efficiens alia agit ex
determinatione naturæ, alia ex voluntate libera.
Quæ agit ex determinatione naturæ, & incorrupti-
bilis est, (nam aliquæ sunt corruptibiles, quæ defi-
cere possunt, antequam effectus fiat) aut ab extrin-
seco non impeditur, omnibus necessariis ad agen-
dum positis, statuto tempore sine intermissione, ef-
fectum ex se prodit. Quæ agit ex voluntate libera,
ut Dei, diaboli, vel animantis omnibus necessariis
præsentibus, & nullo interposito impedimento, ni-
hilominus potest actionem suspendere, ita ut posi-
tis omnibus requisitis, effectus non ponatur neces-
sario. Si itaque gemmæ causæ efficientes sint, vel
naturales erunt, id est, agentes ex determinatione
naturæ, vel agentes ex voluntate libera. Verum
quia voluntatem nullam habent, sequitur esse effi-
cientes causas naturales, & ex ordinaria naturæ de-
terminatione, & præterea effectus ab iis productos
etiam esse naturales, non supranaturales. Quia
causæ naturalis, non nisi naturales effectus produ-
cere potest. Propterea quod omnis causa efficiens
in se perfectionem effectus producendi, vel virtute,
vel formaliter continere debet. Is effectus si præ-
terna-

*Causali-
bera.*

*Causa na-
turalis tan-
tum natu-
rales effectus
producit.*

ternaturalis ponatur, eiusque perfectionem in se causa aliqua continebat, illa non naturalis, sed præternaturalis erat. Cum illæ supranaturales dicuntur, quæ effectus supranaturales producant. Quia itaque eadem causa, respectu eiusdem effectus, & naturalis (qualem esse posui) & non naturalis esse non potest: manifestum, & clarum est à gemmis, quæ tantum causæ naturales sunt, supranaturales effectus produci non posse, ac ob id quicumque ab illis effici supranaturales putantur, aut per ipsas fiunt, non ab ipsis, sed ab efficiente libero, Deo videlicet, vel diabolo fieri. Homo siquidem supranaturam nihil efficere, nisi Dei, vel diaboli ope potest, licet instrumentum interdum sit, ut miri aliquid fiat. Dum videlicet applicat efficienti naturali materias, quas natura nunquam, aut rarissime iungit. Hoc enim modo efficit, ut natura etiam producat id, quod nunquam, aut rarissime sola produceret: quemadmodum arbores, quæ diversi generis fructus, propter insitionem, quam homo facit, ferunt, ostendunt. Deo omnes illi effectus præternaturales, qui per gemmas, aut lapides fiunt ascribi possunt, qui referuntur ad manifestandam ipsius sapientiam, potentiam, & reliqua quæ illi ut Deo ascribenda sunt, ut hac ratione cultus ipsi debitus in animis hominum excitetur. Ita aquæ effluxio ex petra, & lapide sicco in deserto, tanquam supranaturalis effectus, Deum habuit autorem, & causam efficientem ad manifestandam ipsius potentiam, & confirmandos homines in vero cultu, & religione. Sic etiam per Adamantem, quem summus sacerdos in pectore gestabat, potentiam, & iram suam Deus, mutando illius colorem significabat, quæ certe coloris mutatio, à naturali nulla causa fieri potuit, ut postea apparebit, ubi naturalis causæ notionem doce-

Homo mirum facit.

Deus quando causa.

Adamus Aaronis.

*Diabolus
quando
causa*

docebo. E contra diabolo, tanquam causæ effici-
cienti, omnes illi effectus tribuendi sunt, qui pru-
dentia vera iudicari possunt, ad vanitatem, pecca-
tum, idolatriam, lucrum, vel alias res obtinendas,
quæ à Deo solo petendæ sunt pertinere. Diabolus
enim per gemmam facit, & dat, quod à Deo solo
dari, vel fieri debet, idque ut paulatim hominum
mentes à Deo avocet, & si non ipse, saltem vilis
creatura colatur, effectus obtinendi gratia, Deoque
hac ratione debitus cultus minuat, & auferatur.
Deinde ut hoc modo ille facile, tanquã per gradus,
hominem ad maleficam ducat magiam. Dum enim
quis huiusmodi effectus miratur, & gemmis inesse
putat, etiam figuris, verbis, aliisque nugis inesse cre-
dit, ac earum viribus mirifica, & supranaturalia ef-
fici, dæmonibusque imperari posse autumat. Quod
dum animadvertit satan, facile orationibus se cogi
ad servitia posse simulat, & vocatus imperio paret,
miraque si cum illo pactum ineatur, promittit: id-
que solum ut decipiat credulum, & irretitum illa-
queet, suumque faciat. Nam promissa non solum
non servat, sed dominum suum de salute, gratiaque
& misericordia divina desperantem facit, ac ad ne-
ces aliorum hominum, & maleficia, etiam verberibus
cogit, illique imperat, & ad iudicia tractum
contra omnia promissa, & pacta deserit, ac fori se-
cularis iudicio crematum, gehennæ perpetuo igne
cruciat. Hic finis (si æternitas finis) societatis, aut
imperii est. Verum non solum prædictis modis per
gemmas spiritus nequam mira operatur, sed etiam
naturalia, & verisimilia, ut prudentiores decipiat.
Quod facit duplici modo. Primo si quis gemmam,
superstitiose certis ceremoniis adhibitis, habeat, ge-
stet, aut annulo includi curet. Sive illa Deo tantum
debeantur (quod peius est) sive nihil ad rem specta-
re vi-

*Quomodo
ad magiam
diabolus
hominem
trahat.*

*Diaboli
fraus.*

Superstitio.

Turcois.

re videantur. Huiusmodi ceremoniæ Turcoidi adhibentur, quem putant aliqui casuri hominis casum in se suscipere, si dono data fuerit: nam alias nihil efficere posse credunt. Secundo modo, dum quis causas ex se insufficientes animo tali quis applicat, ut dæmonis auxilium spectet, aut desideret. Primo dicto modo, licet diaboli auxilium neque expectetur, neque desideretur; tamen dæmon facile per gemmam operatur, ut doceat gemmis confidere, & ut dixi supra, tanquam per gradus, ad magiam maleficam hominis mentem ducat. Primus gradus magiæ est, dum naturale quid sit adhibitis mediis inconsuetis, & quæ nihil ad rem facere possunt. Ut cum quis leporis capturam prohibet, inverso lapide aliquo qui in via iacet. Secundus gradus dum naturale quid sit adhibitis iis, quæ tantum ad honorem divinum spectant, aut sacra sunt. Ut dum quis sacrificante sacerdote crucem ex ligno fabricat ad febres sanandas. Hic enim superstitio gravis committitur, nisi quis diaboli opem detestetur, & precibus à Deo iuari (non confidens figuræ materiæ, vel tempori) petat. Nam omnes circumstantiæ, & ritus ab Ecclesia Catholica non permixti; rebusque ad effectus obtinendos adhibitæ superstitionem faciunt. Quæ si effectum pariat contra consuetum naturæ ordinem Satanâ habet causam efficientem.

*Gradus ad
magiam.*

*Quando
diabolus ef-
ficiens.*

Tertius dum quis supranaturale quid facit adhibitis orationibus piis, aut rebus sacris, sed adiunctis ceremoniis, quæ nihil ad rem faciunt, & ab ecclesia non sunt approbatæ. Quartus dum quis naturale, aut supernaturale opus efficit, expectans, vel desiderans tacite dæmonis auxilium. Quintus dum quis expresse ipsius auxilium petit. Sextus dum quis cum illo paciscitur, & se illi devovet, Deumque, ac omnes creaturas abiurat, qui certe gradus scopus

est diaboli, ad quem per gradus prædictos paulatim pervenitur.

Sed non solum, ut hætenus ostensum est, supernaturalis effectus à gemmis fieri non possunt naturaliter: verum etiam multi naturales. Quia ut naturaliter à causa naturali efficiente propria, & propinqua effectus naturalis producat, multæ conditiones necessariæ requiruntur. Prima est condi-

*Conditiones
requisite ut
effectus sit
naturalis.*

tio. Ut subiectum aliquod sit præsens, quod effectum ab efficiente productum, recipiat.

Secunda ut certa latitudo distantiae sit inter efficiens, & subiectum ex quo effectus est producendus, ita ut extra illam distantiam non possit effectum producere, quemadmodum neque Sol regiones circa arcticum polum sitas ita calefacere potest, dum in tropico Australi hæret, sicut facit dum circa cancri tropicum versatur.

Tertia conditio est, ut spatium inter causam, & effectum sit plenum, id est, continuum: non solum quia vacuum non datur: Sed quia res naturales plenitudinem, vel coniunctionem immediatam inter se requirunt, ut in se mutuo agant, & sic perfectionem consequantur. Nam quæ mediate in subiectum agunt, tantum sunt causæ per accidens non efficientes. Agentia siquidem duplicia sunt, alia mediata, alia immediata. Immediata rursus duplicia; alia immediata, immediatione virtutis; quæ nempe producant effectum virtute sibi naturaliter ingenta, quomodo ignis respectu caloris, quem producit, est agens immediatum: alia sunt immediata, immediatione suppositi; illa nempe inter quæ, & effectum nullum intercedit aliud agens, cui vim suam communicent.

*Agentia
duplicia.*

Quarta conditio est, quod causa efficiens, seu
agens

agens immediatum immediatione suppositi, non possit agere in subiectum ab ipso per medium corpus diffusum, sive distans. Distare autem inter se dicuntur, inter quæ medium est corpus extensum, ita ut à neutro eorum penetretur. Et ratio est quia si ageret, agentia absque continuatione, & plenitudine agerent, quod est absurdum. Si itaque inter causam, & subiectum corpus aliquot medium sit, id debet suscipere virtutem agentis, vel sinere ut virtus permeet ad subiectum. Ita aër medius inter Solem, & terram lumen Solis transmittit, ut terram illuminet, calefaciat, & fructus producat. Corpus vero opacum impedit, ne lux permeet. Corpus medium interiectum virtute agentis in se recepta alterari posse est necesse: Sed illam virtutem non oportet semper, & omnino esse eandem, qua subiectum proxime ad effectum producendum immutatur. Quia neque Sol cum calorem in terra excitat, illum prius aëri imprimit, ut media aëris regio frigida ostendit. Nec similem etiam necesse est virtutem esse prorsus ei, quem agens ipsum impressum continet. Sed potestate imitari debet utramque, & talis esse præterea, quæ veluti actio agentis in subiecto extrinseco existens, præsentiam agentis desideret: & quanto eidem est propior, tanto sit perfectior, & quanto longius distat, tanto imperfectior, & quæ in parte remotiori medii existit, producat virtute quidem existente in parte proxima; Sed dependente ab ea, quæ est in agente, & hinc effici, ut quo longius ab agente virtus in medium diffunditur, tanto perfectione imminuatur.

Quinta conditio est ut mediū, quod inter causam, & subiectum est, sit apte dispositum ad recipiendam virtutem agentis. Nam si non fuerit, reliquis omnibus positis effectus universaliter sequi non potest.

*Regula ad
sciendum
num causa
sit vera effe-
ctus putati.*

Conditiones causæ efficientis explicavi: nunc regulæ ostendendæ sunt quibus sciri possit num causa aliqua sit vera causa illius, vel istius effectus, vel non sit. Nam sæpe, quæ causæ non sunt, causæ putantur. Ut itaque causa aliqua sit naturalis istius, vel istius effectus. Primo talis esse debet cui non repugnet, ut talis est habere perfectionem effectus vel virtute, vel formaliter. Secundo necesse est ipsa inter certos alicuius spatii limites præsentem, & reliquis quæ ad agendum sunt necessaria positis, nulloque intercedente impedimento sequi effectum tempore statuto, & pro effectus exigentia debito variari, prout intra spatii limites adhibetur ad ipsum producendum propinquius, vel remotius.

Tertio, ut applicata ab iis, qui de superstitione minime sunt suspecti, eandem vim semper habeat.

Quarto ut ipsa sublata, cæteris omnibus etiam positis, effectus non sequatur. Omnes itaque effectus, sive motus rerum, quorum causæ sufficientes ex rebus naturalibus applicatis, per regulas iam positas, assignari à viris doctis, & in rerum naturalium cognitione versatis, nequeunt, proveniunt ab agente occulto, quod est divinum, vel diabolicum, ut paulo ante explicavi. Regulæ autem iudicandi id quod causa putatur causam non esse, hæc sunt.

Prima si constet effectum nunquam sequi causam, vel sequi per accidens, quod simul iungitur.

Secunda, si prudentes, qui rerum usum habent, supposito omni affectu ordinato, negent quod putatur causa esse causam.

Tertia si comparatione rei facta cum aliis causis, quæ notæ sunt, modus involvatur applicandi nimium discrepans, vel qui merito possit cogitari esse voluntarius.

Quarta cum res cum effectum nullam habet affinitatem,

ratem, qualis, rebus, quæ vim habent procreandi, cum suis effectibus intercedit. Inde enim infertur quod nec virtute, nec formaliter effectum contineat. Ut cum arbor dicitur producere bovem, virtute continet vermem, & formaliter malum, sed nunquam bovem.

Quinta quando nunquam separatim res effectum producit, sed cum coniunctione aliorum, quæ vim habent producendi effectum.

Sexta quando constat rem aliquam ob aliquem finem esse institutam, quo non pertinet effectus.

Septima si effectus à causa iisdem conditionibus existentibus nunquam amplius evenit.

Hæ regulæ facile detegunt falsam causam à vera, ac sæpe causam aliam alicuius effectus esse, quam quæ putetur, & quæ naturalis putatur sæpe occultam esse, divinam nempe, vel diabolicam ostendunt. Sed antequam hæc omnia, tanquam generalia, ad gemmas, & lapides referantur, operæ precium est, prius scire, effectus aliquos proprie, alios improprie esse. Effectus proprie est id,

*Effectus
proprie.*

quod qua ratione à causa procedit est vera res, & non motus aliquis rei, proinde ante ens non erat, ut ignis in ligno, & sic effectus à causa productiva fit. Improprie effectus, dicitur motus entis, secundum quem ens aliter se habet, quam prius, tamen non producit de novo, ut motus localis in lapide prius quiescente, cuius causa non productiva vocatur, nam causa motus revera fuit prius in lapide. Effectus improprie dictus, sive motus rei duplex est,

*Effectus
improprie
duplex.
Realis.*

alter realis, alter intentionalis. Realis est rei motus quidam se habendi in ordine ad alterum, qui ordo convenit rei citra cognitionem, id est, non ut res est in cognoscente obiective. Intentionalis effectus est, qui non convenit rei, nisi quatenus est

Intentionalis.

*Effectus
naturales
alii mate-
riales, alii
imateria-
les.*

obiectum cognoscentis, sive repræsentantis. Rea-
lis motus iterum duplex. Permanens, & fluens, seu
successivus. Permanens est figura, ubi situs, habi-
tus, raritas, densitas, relationes, aliaque ut esse si-
mile æquale, &c. Fluens, ipsa quæ permanent con-
tinet, sed quatenus illa res fluentes afficiunt. Dein-
de motus localis ut actio, passio, & similia. Effectus
naturales rursus, alii sunt materiales, alii spirituales,
seu immateriales, qui vi causarum naturalium im-
mediate produci non possunt. Quia causarum na-
turalium vis, & efficientia subiectum præsens, in
quod agat, immediate desiderat: & materiæ con-
cursu astricta tenetur in rebus, vel materialibus ef-
fectibus producendis, ut superius in prima condi-
tione effectuum ostendi. Imateriales autem ef-
fectus, seu spirituales sine concursu ullo subiecti, vel
ex potentia tantum animæ rationalis producuntur.
Hinc fit gemmas, vel lapides dum causæ naturales,
& materiales effectuum statuuntur in actus intelle-
ctus, voluntatis, habitus, scientiarum, virtutum, &
vitiolorum propensiones, quæ parti rationali animæ
ingenerantur nihil efficere, ut nec in alias res spiri-
tuales, impressionem immediatam facere posse.
Proinde eloquentiam castitatem, liberalitatem, af-
fabilitatem, pietatem, divitias, honores, favo-
res, &c. dare, vel tribuere alicui non possunt. Me-
diatam tamen impressionem facere possunt, sed
non ita, ut libertas hominis circa obiectum tolla-
tur. Mediatam faciunt dum spiritus recreando cor-
roborant, ac id postea roboratum, alios in corpore
affectus producit, ut confidentiam, magnanimita-
tem, audaciam, similiaque, quæ corporis constitu-
tionem sequuntur. Quod autem corporis consti-
tutionem animi mores sequantur, peculiari docet
Galenus tractatu, quem consulere lector potest.

Gem-

Gemmas vero, aut lapides dum corpori applicantur aliquid in ipso efficere posse experientia multorum ita approbatum est, ut temerarius videatur (licet ratio non semper assequi causam valeat) qui id negare audet. Probat id Corneolus, Hæmatites, & Iaspis, qui omnes sanguinē sistunt appositi. Quē effectum nemo frigiditati illorum ascribere potest, quod alii lapides æque frigidi id non faciant. Putant aliqui virtutem quandam occultam lapidibus inesse, actione astrorum impressam. Sed non est necesse, meo iudicio, ad astra recurrere, cum formæ proprietates occultas vires habeat sibi divina ordinatione impressas, quas semper ubi nullum impedimentum præsto est, ordinarie tanquam è sinu ad hominis, & animantium utilitatem depromit. Hoc tamen imprimis observandum, multas vires falso ascribi gemmis quas nec habent, nec habere possunt.

Virtus occulta an sit in lapidibus.

Effectum improprie dictum paulo ante à causâ non productiva effici diximus. Ut vero ille in realem, & intentionalem dividitur, ita & causa, quia quot genera effectuum, tot causarum. Causa itaque non productiva alia realis, alia intentionalis. Realis multiplex est. Sed illa tantum huic tractatui convenit, qua res moventur loco; quæ vel in animalibus est, & animalis vocatur, vel in cæteris rebus omnibus, ac naturalis vocatur, & ad locum unum astringitur, sequiturque naturæ determinationem, tanquam principium movens; cum è contra animalis ad locum certum non astringatur, & sequatur cognitionem, tanquam movendi principium. Propterea quæcumque res naturales naturaliter impelluntur in varias partes indeterminate, non possunt citra vim extrinsecam impellentis moveri. Quæ si aperta non est habet motorem spiri-

Causarum distinctio.

tualem, & occultum Deum, vel diabolum. Propterea motus quo annulus Turcoidem habens, & ex filo perpendiculari pendens horas ad vitri latera pulsus indicat: si propter tenentis manum (quod puto) non fiat, demonis opera perficitur.

De causa non productiva intentionali, eiusque effectu, qui nihil aliud est, quam res, qua ratione est obiectum representantis, vel cognoscentis; ita ut ratio formalis eius in hoc posita sit, ut obiciatur cognoscenti, nihil dicemus; quia gemma cum animantia non sint, & cognitionem nullam habeant, huiusmodi effectus efficere non possunt.

Conclusio.

Ex praescriptis itaque colligi facile potest gemmas, & lapides dum naturales tantum, ut ante ostendi, suorum effectuum causae sint, ac effectus ob id necessario etiam tantum naturales sint; eodem semper esse reales, nunquam intentionales. Deinde plerumque esse materiales, raro spirituales, & tum tantum cum per medium aliquod efficiuntur, quod verius causa, quam gemma ipsa statui potest. Exempli causa, si Corneolus, Iaspis, aut Hamatites ab eo qui continuum sanguinis profluvium passus fuerit, & propterea pusillanimus, & debilis redditus sit gestetur, & sanguis sistatur: potest propter sanguinis retentionem, cor ita corroborari, ac temperies viri restitui, ut loco pusillanimitatis, magnanimitatem acquirat, virtutem immaterialem: sed quae à materia tamen, videlicet sanguine, dependeat, ut omnis animi habitus, & intelligendi actus. Sed, ut dixi, improprie huiusmodi effectus, qui propiorem habent aliam causam, nempe copiam sanguinis, & spirituum, à geminis effici dicuntur. Sapientiam vero, eloquentiam, prudentiam, comitatem, memoriam, aliasque vir-

tutes,

rates, & intellectus habitus à gemmis effici, & produci, ut hætenus creditum fuit, longe est absurdus. Cum hæ neque ab humoribus, neque spiritibus, ut ita, pusillanimitas, verecundia, & timor proveniant: Sed à rationalis animæ parte, rerumque usu, & consuetudine, quæ habitum induxit. Res vero externas, quæ neque à corpore, neque ab anima ortus sui initium habent, ut divitiæ, principum favor, paupertas, fortuna in peregrinatione, immunitas à periculis, & similia in hominis corpus transferre gemmas, tanquam veræ harum causæ sint efficientes, mirum est quomodo hominibus persuaderi potuerit. Præsertim cum res materiales non sint, & opinione potius res, quam res vera. Divitiæ enim fortuna, paupertas, favor, licet res sibi habeant subiectas, circa quas ita dicuntur: nihil tamen aliud sunt, quam relata, quæ ratione alterius, quid videntur esse. Divitiæ sane ratione paupertatis tales dicuntur ut fortuna ratione infortunii talis dicitur. Dixi ante primam conditionem causæ naturalis esse, ut subiectum sit præsens, quod effectum suscipiat. Hic certè nullum est, cum divitiæ, & fortuna, ut relata omnia nihil sint: nisi forte ex homine aurum, aut pecuniam gignat gemma, quod tamen nemo asseret. Sed si gigneret, neque sic divitias produceret, cum aurum à divitiis distinguatur. Si animum hominis regere dicas gemmam, ut is studiose divitias quærat, & comparet, iam per subiectum voluntarium causam naturalem agere statues, & sic per medium, quod potest impedire effectum, idque absurde: quia sic à voluntate, non à gemma, dependebit effectus, falso ergo si fiat effectus gemmæ tribuatur. Sed præter prædicta mirum est, quod aliqui scribant gemmis Deum reddi gestantibus propitium, ac iisdem dæmones fugari. Id si

Intellectus habitus à gemmis non fiunt.

Quæ hominibus extrinsecus accidunt à gemmis non fiunt.

An Deum
reddant
gemma pro-
pitium.

verum esset, non ille Deus, qui est, esset: sed gemma, quæ in illum ageret, eiusque voluntatem flecteret. Sed quonam devenit humana stultitia, quæ corpus inanime in Deum liberrimum, ac nullius potestati subiectum, imperium habere, & in eum quid efficere, qui omnium rerum causa est credit? Quonam etiam humana nequitia, quæ sæpe contra conscientiam, propter avaritiam, gemmis divinas affcribit facultates, ut immenso pretio divendi possint? Divitias, sanitatem, Deique, & Principum favorem, quia nemo est, qui non exoptet, propterea non mirum ab imperitissimis facile credi gemmis huiusmodi admirabiles virtutes inesse, easque tanquam felicitatis authores coli, ac caro pretio cœmi. Sed hæc præstare, & efficere non posse gemmas peritiores, & vel parum docti, ac naturali iudicio præditi, facile intelligere possunt. Nullus itaque effectus naturalis, qui connexionem cum sua causa non habet ab illa effici potest. Ex prædictis etiam regulis facile colligi potest gemmas gestatas causas productivas nunquam esse posse, id est, nunquam effectum producere posse, qui ens sit, quod ante non fuerat, nisi subiectum attingant, & aliud afficiens accedat, ut illæ potius materialis causæ rationem obtineant. Ut dum ex Calcedonio, & ferro excitatur ignis: Hic enim motus, sive voluntarius, sive casu adhibitus ex Calcedonio, & ferro tanquam materiis producit ignem, quem gemma quiescens nunquam produceret, & multo minus si subiectum non attingeret, ex quo effectus esset producendus. Non solum quia gemmæ formaliter, vel virtute nullum effectum proprie in se continent, sed quia etiam si continerent, tanquam res quiescentes, & mortuæ, in subiectum distans, & quod non attingunt, nihil efficere possunt, ut docet se-

cunda

cunda conditio. Quicquid itaque efficiunt gemmæ, tanquam causæ non productivæ id faciunt, ac effectus tantum improprie dictos producant. Si intus sumantur ab homine, materiales causæ redduntur suorum effectuum, & causa efficiens fit calor nativus. Gemmas vero à causis agentibus, quæ reales non sunt aliquid pati posse, ut Smaragdum ab actu adulterii, & Turcoidem à casu, non quatenus concutitur, sed quatenus nocere casus potuit gestanti, disrumpi; plus quam absurdum est. Fortassis à nimia calefactione quæ coitu excitatur excalefacta gemma, subitoque hyemali tempore frigori exposita rumpi posset. Sed hoc propter adulterium non fit. Turcois quia mollis, propter annuli concussionem à casu rumpi posset. Quod si huiusmodi effectus à prædictis gemmis fieri videantur, vel propter allatas causas, vel propter occultam efficientem fiunt. Sed putantur gemmæ propter figuras certis temporibus illis insculptas, situm, aut propter hominis gestantis imaginationem, & sympathiam mira sæpe efficere. De his etiam ne quid desit dicendum.

*Gemma
quo modo
quid efficiant.*

*An figura
gemmarum
operentur.*

Quod ad figuram attinet, illa est terminus quantitatis finitæ secundum superficiem externam, & dividi potest multipliciter. Primo ratione dimensionis, secundum quam alia plana, alia incisa. Secundo ratione materiæ cum alia ex Iaspide, alia ex Corallo sit, &c. Tertio ratione temporis quo sit. Quarto ratione significationis. Quinto ratione similitudinis. Sexto ratione qua figura est. Ratione dimensionis, facultas nulla agendi in figura est, quia quantitas, neque ut quantitas est vim agendi habet, alias omne quantum haberet, neque ratione specierum, in quas quantitas per se dividitur, sic enim futurum esset, ut agendi virtus essentialiter de speciebus

*Figura
multiplex.*

ciebus quantitatis diceretur, quod vel hinc falsum esse dignoscitur, quod nullius prædicamenti differentia essentialis, quibus contrahitur, de speciebus alterius possint essentialiter prædicari.

Ratione materiae figura vim immutandi per accidens consequitur, eam scilicet, quam materia ipsa habet, quia cum materia figura idem est, & absurde illi ascribitur effectus, qui ab illa non ut figura, sed quia à tali materia facta est, provenit.

Ratione temporis quo conflata est vim habere non potest, cum tempus ens reale non sit proprie, ac non ens, ens producere non possit. Quod si tempus adhibeatur propter certum cœli aspectum, qui concurret ad destinatum temporis punctum, quasi ille vim suam impertiret gemmæ; incertum quid, & hætenus nulla demonstratione ostensum, neque experientia approbatum creditur. Aspectus enim & cœlestia si quid agant in materias, non propter figuram, quæ artificialis est, & à natura non agnoscitur: Sed propter materiae essentiam, suas illi vires imprimunt, idque semper; cum figurata, vel non figurata æque apta sit, ad vires, quas cœlestia corpora illis infundere possunt, suscipiendas.

Ratione significationis figura vim aliquam efficiendi habet, sed illa intentionalis est, neque gemmæ, aut materiae ascribenda est. Agit autem figura dum obiecta intellectui, movere potest voluntatem, & appetitum, & ratione huius facultatem motricem ad movendum impellere lege quadam subordinationis, qua facultates hæ inter se nectuntur. Hoc modo figura lasciva, luxuriam excitare potest.

Ratione similitudinis figura etiam agere potest, quatenus movet appetitum, & voluntatem, propter id quod intellectui repræsentat. Sed hac ratione gemma, vel materia, ex qua constat figura, non est

est causa effectus, neque aliquid ad effectum facit, quia similitudo, quæ movet sensum animalis, idem in quavis materia facere potest.

Figura autem sola, absque aliis circumstantiis considerata, quatenus figura est, nihil prorsus efficere potest. Quia figuræ non inest perfectio effectus formaliter, vel virtute. Deinde figura per se solo motu locali perficitur, qui philosophorum sententia, producendi virtutem nullam habet. Deinde nunquam experientia visum fuit, motum aliquem non posse alteri ascribi quam figuræ, proinde potentiam movendi nullam habere figuram, certissimum videtur. Præterea figura, sive sit Geometrica ut circulus, vel triangulus, sive character alicui planetæ, aut spiritui dicatus, sive actum aliquem humanum referat, aut figuram alicuius substantiæ, duntaxat qualitas quædam ipsius quantitatis est, ac nunquam actionis principium, neque conprincipium in motu locali, qui per alterationem fit, esse potest.

Quod ad situm attinet gemmarum, sive illæ in auro, argento, aut alia materia includantur, sive ad certas plagas mundi accommodentur, nihil situs iuvare ad gemmæ vires augendas potest naturaliter; quia proprie situs ens reale non est, & tantum ratione alterius, aliquid esse videtur, ut relata omnia. Si materia cui imponitur gemma aliquid efficere naturaliter potest, vim gemmæ naturalem augere potest. Sed tum situs quoad situm nihil operatur.

Quod ad imaginationem attinet, multi putant, & credunt gemmas vires per se solas non habere: Sed si effectus aliqui ab illis fieri videantur, ab imaginatione gestantis effici. Sed notandum imaginationem, ut imaginatio est formaliter immediatam vim,

Situs an operetur in gemmis.

An gemma propter imaginationem gestantis agant.

vim, five movendi, five producendi habere nullam aliam, quam est actus imaginationis. Quia causa debet virtute, aut formaliter perfectionem affectus continere. Imaginatio autem perfectionem obiecti repræsentatiue tantum imitatur. Deinde imaginatio ut talis est, id est, qua ratione substantiis corporeis, & mutationi obnoxiiis convenit, nec movendi, nec producendi virtute immediata est prædita. Quia ipsa remota, & aliis positis, non propterea impeditur effectus. Nam vis eorum effectuum, qui imaginationi tribuuntur, residet in qualitatibus complexionalibus, quæ imaginationi subordinantur. Quia effectus quicunque imaginationi vere tribui possunt, vel complexionales sunt, vel complexionem veluti dispositionem quandam sequuntur.

*Imaginatio
an agat in
corpus alterius.*

Imaginatio illa, quam vehemens appetitus sequitur, vim habet producendi, & movendi mediatam, subordinatione quadam spirituum, & humorum, ex quibus corpus conflatur, facultatis item motricis, quæ animali est ingenita. Non potest tamen illa excedere vires spirituum, humorum, & virtutis motricis. Interdum, sed admodum raro potest accedere virtus aliqua occulta, cuius applicatio, imaginationi est subiecta. Ut itaque imaginatio proprium corpus non nisi dictis modis alterare potest, ita neque alienum, quod non alterat, nisi qua ratione spiritus animales, aliqua qualitate imbutos, aut infectos, fumosve venenosos à corpore pellit in corpus alterius. Nam virtus mediata imaginationis, maior esse non potest, quam quæ est spirituum, & humorum, & virtutis motivæ, quæ ab anima regitur. Si itaque gemma beneficio imaginationis, aut adiuvente imaginatione effectum putatur produxisse, qui dictis modis fieri ab imaginatione non potest,

rest, credendum eum cacodæmonis ope fuisse productum. Sed putant aliqui gemmas, aut figuras, *Gemma aut sympathiā habeant.* vel characteres illis insculptos, sympathiam habere cum rebus nonnullis inferioribus, vel superioribus, astris nempe, vel aspectibus, atque hac ratione mira interdum, & quæ præter rationem videntur, efficere. Sympathiam istam contingere existimant propter similitudinem, quam habent inferiores figuræ, & characteres naturales, vel artificiales cum superioribus, & cœlestibus. Sed falluntur: quia cœlestia corpora, neque figuras, neque characteres habent, neque etiam similitudinem aliquam cum figuris, aut characteribus inferioribus, siue illæ naturaliter casu, aut artificio rebus insint. Nam etsi leonis, anguis, ursæ, cancri, piscium, capricorni, aut alterius rei figura, in cœlo ab Astronomis statuatur, non id fit, quod revera ibi huiusmodi animalium aliqua figura, aut similitudo sit: sed tantum quia illis placuit, astris tale nomen docendi causa tribuere. Quod ursæ sidus demonstrat, id enim aliquibus currus nominatur: An autem similitudinem habeat currus cum ursâ iudicent prudentes. Fictitiæ res sunt figuræ cœlestes, & nulla entia realia, ac propterea nihil agere, aut cum rebus inferioribus convenientiam nullam habere possunt. Quia tamen harum opinionum autores inferiores figuras, seu characteres sympathiam cum corporibus cœlestibus aut earum fictitiis figuris habere, ac ita propter similitudinem, & convenientiam, ut dixi, admirabiles vires ab astris accipere, easque deinde circa obiecta idonea exercere existimant. Explicandum est quidnam sympathia, cui tanquam causæ multi multa tribuunt, sit.

Sympathia, & eius contrarium antipathia, non *Sympathia quid.* aliud significant, quam rerum naturalium vires, pro-

propriasque affectiones cum tali respectu, ut comparando unius perfectionem cum alterius, intelligantur, aut repugnare, aut consentire inter se.

Perfectio rerum duplex, altera essentialis, accidentalis altera. Hæc rursus quadruplex. Una est potentia rei naturalis, altera operatio, tertia modus certus se habendi ex natura rei debitus, ut situs est, quarta effectus qui rei extra ipsum, in supposito distincto debetur. Ut perfectio dividitur ita sympathia, & antipathia rerum. Essentialis ex accidentali tanquam à signo colligitur, nec ad propositum facit, itaque de accidentali tantum agendum.

Sympathia.

Antipathia.

Sympathia itaque (ut illam describamus) est consensio rerum secundum accidentia propria, operationes, & effectus, qua sibi mutuo suppetias ferunt ad perfectiones debitas obtinendas. Antipathia vero est repugnantia inter affectiones proprias, operationes, & effectus rerum, talis, qua sibi mutuo impedimento sunt ad debitas perfectiones accidentales consequendas. Sic inter ignem, & aquam est antipathia, inter ignem, & aërem sympathia. Putare autem inter res naturales talem esse sympathiam, ut opportune applicatæ possint effectus supranaturales efficere, aut opinari sidera cum homine, aut figuris ab eo factis sympathiam habere, absurdum est. Quia si vim aliquam in rebus efficiendis obtineant sympathia, aut antipathia ea ad causam aliquam debet revocari; & cum non possit reduci in materiam, aut formam; quippe antipathia, & sympathia rerum non concurrunt ad efficiendas res constituendo, & explendo ipsas sicut partes, nec etiam ad finem, cum finis causa tantum sit intentionalis: Sequitur cum causæ tantum quatuor sint, vim quam antipathia, & sympathia habent in effectione

ctione rerum, ad efficientem causam pertinere. Sed quia ex definitione sympathiæ, & antipathiæ, colligitur duo contineri nomine utriusque, nimirum perfectiones rerum naturales : deinde respectum quendam secundum quem inter se repugnant, & conveniunt : ratione huius respectus nullam vim agendi participant. Quia relatio, sive realis, sive rationis, quatenus relatio est, agendi vi caret. Quod si sympathia, vel antipathia pro fundamento huius respectus accipiantur, possunt esse conditio necessario requisita, ut res in se mutuo agant. Sed ita non sunt causæ : ac proinde falsum est ex astris posse communicari virtutem gemmis, vel lapidibus ut effectus pariant contra communem naturæ ordinem, & quorum ratio verisimilis nulla à prudentibus dari potest. Cælum, & astra tanquam causæ communes, & universales regunt quidem ista inferiora, ac vires per radios, & calorem rebus immittunt : sed effectus qui inde proveniunt, semper inde proveniunt, nec propter figuram, aut characterem promoventur, aut impediuntur. Qui autem inde proveniunt, facile experientia deprehenduntur, nec contra naturam, aut rationem esse deprehenduntur, etiam si ratio fortassis intelligi non possit. Sic cœli plaga septentrionalis ferrum Magnete tactum, & in æquilibrio positum ad se respicere cogit semper, etiam si ratio cur id fiat ignota, aut inventu difficillima sit, facile quidem perspicitur, inter cœli plagam, & Magnetem sympathiam esse, ac propter sympathiam motum fieri, verum causa cur fiat ignoratur.

Haftenus satis tum hoc, tum præcedenti capite me ostendisse arbitror, quinam effectus à gemmis, vel lapidibus fieri possint, & qui non possint. De-

prehenduntur sane omnes illi effectus, qui à materia, forma, vel accidentibus rerum corporearum fieri possunt, etiam à gemmis, vel lapidibus fieri posse, quales sunt calefacere, humectare, siccare, refrigerare, attenuare, incrassare, emollire, indurare, exedere, obstruere, & qui ex illis proveniunt. Ac præterea etiam omnes illi, qui à rebus inanimatis fieri possunt, licet ratio quomodo fiant, ignoretur, præsertim si experientia approbentur. Id est, semper fiant, & nulla alia res præsens sit, in quam causâ effectus coniici possit, & deinde contra naturam non sit, effectum à gemina, vel lapide fieri. Nunc singularum gemmarum, & lapidum Historiæ describendæ sunt.

DE